

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Berichten uit de dissertatiefabriek

Nieuwenhuis, J.H.

Citation

Nieuwenhuis, J. H. (2002). Berichten uit de dissertatiefabriek. *Nederlands Tijdschrift Voor Burgerlijk Recht*, 19(8), 355-355. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3241>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License:

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3241>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Berichten uit de dissertatiefabriek

Hora est, de laatste resten levend Latijn worden in Nederland niet langer gesproken door de priester, maar door de pedel. *Hora est*, wat betekenen deze kernachtige woorden? Hooggeleerde horlogemakers in Groningen hebben gemeend de tekst te moeten amenderen, zij hebben de pedel aldaar opgedragen, na raadpleging van de klok, met luider stemme vast te stellen *hora finita*, het uur is om. Een andere lezing verdient de voorkeur *hora est*, het uur is daar. Het ogenblik is aangebroken waarop de kandidaat te horen krijgt of hij het door hem zo felbegeerde doctoraat inderdaad zal verwerven.

Hoe is het gesteld met het civielrechtelijke proefschrift? In *Recht-geleerd Magazijn Themis*, het tijdschrift dat de ambitie heeft alle aan een juridische faculteit verdedigde dissertaties te recenseren, verschenen in de jaargang 2001 de volgende besprekingen van proefschriften die betrekking hebben op een onderwerp van materieel burgerlijk recht: Van Vliet, 'Transfer of movables', Koelemeijer, 'Redelijkheid en billijkheid in kapitaalvennootschappen', Krans, 'Schadevergoeding bij wanprestatie', Meijer, 'Middellijke vertegenwoordiging', Verstijlen, 'De faillissementscurator', Van Boom, 'Hoofdelijke verbintenissen', Messer, 'Risico-aansprakelijkheid voor milieuverontreiniging in het BW', Van Esch, 'Electronic Data Interchange (EDI) en het vermogensrecht', Van Koppen, 'Actio Pauliana en onrechtmatige daadvoordeling', Ebben, 'De positie van de langstlevende echtgenoot en kinderen in het nieuwe erfrecht', Peletier, 'Rechtelijke vrijheid en partij-autonomie', Konijn, 'Cumulatie of exclusiviteit?', Sieburgh, 'Toerekening van een onrechtmatige daad', Gepken-Jager, 'Vertegenwoordiging bij NV en BV', Reinhartz, 'Derdenbescherming in het huwelijkvermogensrecht', Van der Heiden, 'Franchising', Van Setten, 'De commissienair in effecten', Raas, 'Het Benelux Merkenrecht en de Eerste Merkenrichtlijn'.

Achttien proefschriften, een rijke oogst. In vier gevallen diende de dissertatie tevens als *Habilitationsschrift*, deze jonge doctoren zijn inmiddels benoemd tot hoogleraar. Anderen zagen daarvan – voorlopig – af op grond van volstrekt declarabele motieven. Het schrijven van een proefschrift loont nog steeds.

Hoe was dat een kwart eeuw geleden?

De *Themis*-lezer van de jaargang 1976 had het een stuk rustiger. Aaftink, 'Afstand van vermogensrechten', Cremers, 'Prioriteitsaandelen', Van Dunne, 'Normatieve uitleg van rechtshandelingen', Hammerstein-Schoonderwoerd, 'Minderjarig, minderwaardig?', Juijens, 'Industriele hinder, privaatrechtelijke beschouwingen', Mendel, 'Het statutaire doel van de naamloze vennootschap'. Zes proefschriften. Ook hier lagen aantrekkelijke posities in het verschiep. Hoge Raad, Raad van State, hoogleraarambten in Rotterdam en Leiden.

Toch is er verschil. Bij de achttien in 2001 gerecenseerde proefschriften ontbreekt een dissertatie van de hemelbestemmende soort: 'U denkt, de aarde draait om de zon, maar ik zeg U: de zon draait om de aarde.' 'U denkt een onrechtmatige daad is geen rechtshandeling, maar ik zeg U: een onrechtmatige daad is een rechtshandeling' (Van Dunne, *Normatieve Uitleg*, p. 269). De promotie van de jaren zeventig werd vooral een overmaat aan ambitie verweten. Van Dunne kreeg te horen dat 'wat een meer dan voortreffelijke dissertatie had kunnen zijn, is uitgelopen op twee of drie niet zo heel goede dissertaties in een band' (*RMThemis* 1976, p. 562). Hammerstein-Schoonderwoerd werd geconfronteerd met het rustieke verwijt dat zij 'teveel hooi op haar vork' had genomen (*ibidem* p. 56).

'Teveel hooi op de vork nemen' wordt de huidige generatie promovendi wel afgeleid. Een stappenplan dat in briede kring wordt getoetst op *clarity in problem definition* en *feasibility* moet de promovendus behoeden voor intellectuele omzwervingen die afwijken van het vooraf gebaande tijdspad. Wat de *feasibility*, de 'haalbaarheid', van het promotieonderzoek betreft, is een voorafgaande toetsing onvermijdelijk. Gezonde concurrentieverhoudingen op de groeiende Europese markt voor rechtswetenschappelijk gekwalificeerde onderzoekers eisen dat in de verschillende landen de productietijden van *postdocs* niet al te zeer uiteenlopen.

Met betrekking tot het andere punt (*clarity of problem definition*) moet krachtig weerstand worden geboden aan het oprukkende bèta-model. Waarom sterven stekelbaarsjes als je ze laat zwemmen in een vijver vol jenever? Dit is een heldere probleemstelling, maar geen viafstuk van burgerlijk recht. Bij geen van de civielrechtelijke proefschriften, geschreven in de jaren zeventig en thans nog waard te worden gelezen, werd de start gemaakt door een heldere probleemstelling. Integendeel, een heldere probleemstelling als startblok van het proefschrift is een garantie voor de onbenulligheid van het resultaat. *Die Eule der Minerva beginnt erst mit der einbrechenden Dämmerung ihren Flug*. Pas tegen sluitingstijd rijst het inzicht. Was dit het, wat ik wilde zeggen?

J.H. Nieuwenhuis